

Práce mladého autora vyšlého ze znamenité školy prof. Balzera je příkladem úpěchu, jaký má prof. Balzer mezi svými žáky. Je pozoruhodna pílí, s jakou autor hledá doklady ku svým tvrzením a vyniká také střízlivým úsudkem, kterým právě se vyznačují díla Balzera. Jest také vzorem, jak monografickým badáním dojde se ku závěrům majícím důležitost pro celkovou organizaci a vývoj státu.

Rauscher.

### Dějiny práva v zemích českých.

**Peterka O.**, *Rechtsgeschichte der böhmischen Länder. I. Geschichte des öffentlichen Rechtes und die Rechtsquellen in vorhussitischer Zeit.* Liberec 1923. Stran 183.

Německý pracovní podíl na právních dějinách českého státu je velmi značný, nejen proto, že právní dějiny lužické celé a ze slezských největší část jsou pracovány německy, nýbrž i v Čechách a na Moravě samých. Starší práce toho druhu z konce století XVIII. a začátku věku XIX. jsou přirozeně německé, ať již autoři jich byli Němci anebo ne. V nich jsou také první pokusy o jakési přehledy právního vývoje. Jest to především velmi primitivní práce Voigtova *Ueber den Geist der böhmischen Gesetze in den verschiedenen Zeitaltern 1788*, pak stručně dva přehledy *Legis Glückseligovy Geschichte des Rechts und der Gesetzgebung von Böhmen und dessen Kronländern (1838)* a *Literaturgeschichte des böhm. Staats- u. Privatrechts (1847)*, a konečně dosti zajímavá studie *Pauckrova Das alte Recht der Czechen (1847)*. Palacký začal v třicátých letech, první pěstovati otázku historicko-právní české, a od té doby zvolna přešlo vlastní hlavní pěstování těchto otázek do rukou českých (Vocel, Jičínský, H. Jireček, Kalousek, Brandl, Čelakovský, B. Rieger ze staší doby a celá řada z doby novější), kdežto německá práce historicko-právní omezovala se většinou na monografické studie otázek národním zájmům německým nejbližších a jen výmínečně najdeme tu veliké práce *D' Elvertovy* a *Lippertovy*.

Popřevratové zavedení právních dějin českých na právnické fakulty vůbec a tedy také na fakultu pražské německé university přineslo nám první německý přehled této otázky, moderní metodou psaný. Jeho autor, profesor Peterka, znám je již několika dobrými monografiemi, v nichž v době předválečné věcně a střízlivě pojednával o některých českých otázkách historicko-právních.

Ve svém přehledu rozvrhl si autor látku celkem tak, jak se ustálilo od Palackého a Čelakovského, s jistými drobnějšími změnami podlepsaným referentem provedenými. Je to celkem dnes právní schema, na kterém mnoho se nedá měniti. Peterka předsunul pouze tomuto schématu na několika stranách stručný přehled »pradoby«, ve které shrnul zprávy o germánských obyvatelích českých zemí, dále o počátcích kmenů českých a o říši Samově. Právně-historického materiálu je ovšem v této době poskrovnu, a proto nelze způsob ten všeobecně do-

poručiti. Lze si ho však u autora dobře vysvětliti snahou po vhodné zmínce o germánských kmenech, které před Čechy země naše obývaly. Stručná charakteristika hlavních period shoduje se celkem s charakteristikou podanou podepsaným v Právních dějinách, o které se také částečně opírá. Z celé látky přináší vydaný první díl zpracování dvou prvních period sahajících až do válek husitských.

První z těchto period je charakterisována sjednoceným knížetstvím Přemyslovským a zřízením kastelánským. Autor rozvrhl si její vylíčení na osm statí: charakteristika doby, státoprávní postavení Čech a Moravy, knížecí moc, úřady, správa, církev, sociální rozvrstvení, právní vývoj a právní prameny.

Druhou dobu označuje autor prostě jako dobu XIII. a XIV. věku. Je skutečně dosti těžko pro ni naléztí vhodný termín. Je to doba vytvoření veliké územní říše česko-lucemburské a doba tvoření se stavů. Vylíčení je v sedmi statích: charakteristika doby, usazování se sedláků, města, církev, království, stavové, vývoj právní a právní prameny. Vlastní státní zřízení je tu shrnuto pod království, které se dále dělí: vývoj územní, Čechy, a společná stať: Morava, Olomoucko, Slezsko, Opavsko, oboje Lužice, Chebsko. Pod Čechami je pak shrnuto konečně pět otázek v samostatných statích: poměr k říši německé, moc vládní, centrální úřady, správa centrální, správa provinciální. Přiznám se, že se mně zdá rozvrh této periody hodně komplikovaný a málo přehledný, a mám po přečtení dojem, že nevynikne tu ani obraz zřízení jednotlivých zemí českého státu ani státu samého.

Jinak bylo by zbytečné v podrobnostech probíratí jednotlivé otázky, vedlo by to příliš daleko, a nemělo by smyslu říci, jestli referent v podrobnostech s autorem souhlasí nebo nesouhlasí. Koho tyto detaily zajímají, snadno si je získá sám srovnáním knihy Peterkovy s mými Právními dějinami; shledá při tom, že vážnějších rozdílů mnoho není, tak že celkový obraz právních poměrů tehdejších se ustaluje.

Knihy Peterkova nepřináší ve svém celku nějaká veliká nová hlediska pro celkové zpracování právních dějin českých, za to však obsahuje velmi svědomitý přehled na základě literatury dnešní a badání dosavadního. Řeknu-li, že použitá literatura není úplná, týká se tato částečná mezera spíše literatury německé, zvláště ve Slezsku a Lužici, nežli literatury české. Pro nás právě toto autorovo objektivní použití literární práce české a její citování má zvláštní význam a cenu, protože ukazuje i německému čtenářstvu rozsah a cenu dosavadní české práce historicko-právní.

V dosavadní části narazil autor hlavně na dvě ožehavější otázky, kterým politika dává svůj ráz na úkor vědeckosti. Jsou to kolonisační a otázka chebská. Otázku kolonisační rozřešil autor, myslím, jedině správným způsobem, příkloněním se k názorům Zychovým a odmítnutím hypotéz Bretholzových (str. 60). Otázku chebskou, která ostat-

ně v době předhusitské je ještě nesporná, a ve své podstatě politické sepřilíš nerozvíjí, obešel autor opatrně (str. 94 a 134).

Je přirozeno, že v referátě o přehledném díle vytkl jsem více toho, v čem od autora se liším, nežli toho, v čem se s ním shoduji. Nutno však jasně říci, že tyto výtky nijak neubírají Peterkově knize ceny. Knihou tou dostává se německým právníkům dobré knihy učební, a současně usnadní přehled ten i další práci monografickou, ukazuje, kde třeba především dále pracovati, aby mezery dosavadní byly doplněny. Doufám, že autor nenechá nás na pokračování této své pěkné práce příliš dlouho čekat.

Kapras.

**Boháček Miroslav**, Římské právní prvky v právní knize brněnského písaře Jana, str. 40. Vyšlo v Pracích ze semináře českého práva na Karlově universitě v Praze č. 9.

Autor určil si za úkol vyzdvihnouti ony prvky, které byly do právní městské knihy písaře Jana recipovány z římského práva. Svou práci rozdělil celkem na dvě kapitoly kromě úvodních poznámek a dvou dodatků. V úvodních poznámkách sestavuje autor literaturu a upozorňuje, jak velký význam měla zmíněná právní kniha městská, které v přepracování více méně změněném bylo užíváno až do zavedení Koldínova zákoníku. V literatuře bylo již v hlavních rysech upozorněno na recipování římských prvků v knize písaře Jana. Autor chce dosavadní poznatky doplniti. Pracuje autor podle vydání Roesslerova Schöffenbuchu a Jirečkova vydání Libri sententiarum.

V kapitole první autor shrnul římskoprávní obsah Schöffenbuchu. S velkou uznání hodnou pílí shromažďuje tu právní pravidla týkající se držby a věcných práv, práva obligačního, práva dědického a práva osob. Připojuje pak poznámky o recepci v trestním a procesním právu Schöffenbuchu. Postupuje tu tak, že reprodukuje všechna ustanovení Schöffenbuchu povahy římskoprávní, při čemž v poznámkách uvádí místa římských zákoníků, odkud byla recipována. Před očima badatelovými objevuje se tak plně obraz recepce. Autor neměl tu práci snadnou. Na mnoha místech původní text římský jest stroupen tekstem jiným a autor musel původní text pracně oprošťovati od těchto vložek. Takovýmto způsobem autor objevil množství předpisů římskoprávních a umožnil hodnotiti knihu Janovu.

Ke kapitole první, která shrnuje materiál připojuje se kapitola druhá »Schöffenbuch po stránce formální«. Autor tu vlastně uvádí závěry svého předcházejícího badání. Probírá tu nejprve všeobecně systém Schöffenbuchu a srovnává ho se Sentencemi. Mezi sentencemi v Schöffenbuchu obsaženými rozeznává celkem patno druhů: rozhodnutí s úplným vylíčením skutkové podstaty případu, který byl řešen před brněnským soudem, rozhodnutí bez vylíčení bližších okolností případu, právní poučení dané soudu jinému na podkladě podrobného vylíčení případu, právní poučení bez vylíčení bližších okolností a konečně normy bez skutkové podstaty. Autor dovozuje, že při takovémto rozdělení pak vysvítá, že Schöffenbuch obsahuje nejen rozhodnutí skutečně se

sběhnuvších případů sporných, nýbrž že obsahuje i rozhodnutí, která uváděna jsou i na základě vymyšlených příběhů a prosté normy vytvořené samým autorem. Při řešení významu díla Janova jest tudíž bráti zřetel především ke skutečné materiální recepci v době Janově a pak k tomu, jaký význam měla kniha Janova pro recepci další.

Autor přiznává, že konstatováním množství římskoprávních předpisů v Schöffenbuchu není ještě zodpověděna otázka prvá. Neboť třeba tu rozlišovati skutečnou praxi od pouhých theoretických znalostí autorových. Ukazuje to různá povaha sentencí. Autor ukazuje na příkladu v kapitole de testamentis, že celá třetina sentencí spadá v t. zv. sentence nepravé, které obsahují pouhá právní pravidla a nikoli rozhodnutí skutečného případu. Autor vyslovuje mínění, že recipované předpisy vyskytají se především v sentencích tohoto druhu. Kromě toho, k sentencím bývají obyčejně připojeny i autorovy úvahy, jakýsi právnícký komentář, který rovněž navazuje na římskoprávní pravidla právní. A dochází pak k závěru, že množství skutečně materiálně recipovaných zásad jest v Schöffenbuchu poměrně málo.

Autor snaží se pak řešiti otázku, kdo byl spisovatelem Schöffenbuchu. Pokládá Jana za poloučeného právníka, který patrně vzdělal se na škole metropolitní nebo kapitulní a seznámil se tu s římským právem. Z příkazu obce bylo mu uloženo sepsati pro městský soud příručku. Není pochyby, že příručka tato, obsahující v tak velké míře římské právo, působila na městský soud při jich užívání, ač ovšem nesmí se zapominati, že za doby práva obyčejového šéfové měli možnost právo nalézati a neříditi se římským právem. Autor dotýká se neobyčejně zajímavé otázky, že na recepci římského práva měla vliv individualita jednotlivých městských písařů, kteří při soudních nálezech svou vzdělaností a užíváním příručky Janovy mohli šířiti recipování římskoprávních norem.

Otázka tato, jak užití v praxi Schöffenbuchu objevila se na formě »Sentencí«, Liber sententiarum. Neboť tu vynecháno podrobné vylíčení událostí a uvedeny tu většinou jen právní pravidla a tím podporována recepcie římského práva.

Autor konečně obírá se otázkou, jaká byla předloha Janovy příručky. Nalézti ji jest velmi obtížno a autor tu jen potvrzuje mínění vyslovená Roesslerem a Ottem, že snad působila tu Azonova Summa Codicis a rajhradská kniha. Práce Janova ostatně neliší es od ostatních prací t. zv. polovzdělaných právníků.

V dodatku prvému autor vyňal z předmluvy Schöffenbuchu její římskoprávní obsah a v dodatku druhém uvedl rejstřík míst CJC do slovně převzatých do Schöffenbuchu.

Knihy autorova ukazuje, jak zmíněno, neobyčejnou píli, s jakou vyhledával recipované normy římské. Je významna pro další badání v dějinách recepcie v našich zemích. Jest jeho velkou zásluhou, že obrátil si za úkol zjistiti recepci právě v jejich počátcích, neboť jen monografiemi, jakým jest práce autorova vzorem, možno dojíti ku celkovému

přehledu. Tím lze si vysvětliti a ani nelze vytýkati, že autor nedopověděl otázku nadhozenou na str. 33. jaký vliv měla kniha Janova na postup recepce. Neboť bylo by tu potřebí zjistiti a podrobně probrati, co v Schöffenburgu římského není a srovnati Schöffenburg s knihou Brikcího a konečně s právy Koldínovými. Ukázalo by se zajisté a potvrdilo by se mínění autorovo, že theorie byla dosti vzdálena praxe, jak samy rozpory v Schöffenburgu nasvědčují (viz kap. o dědickém právu) a jak by ukázalo srovnání zmíněných sbírek (viz Koldína kap. o rukojemství). Autorovým úkolem však zmíněné srovnání nebylo a zůstává vděčným cílem práci další.

V dodatku druhém bylo by snad bývalo lépe srovnati sentence s místi CJC, nikoli naopak. Rauscher.

### Civilní soudní zřízení.

Уставъ гражданскаго судопроизводства, Polgári perrendtartás orosz fordítása. Civ. soudní řád platný na Podk. Rusi. Составили Др К. П. Мачиъ и В. В. Гзовскій. Užhorod. 1923. Stran XXIII. a 475.

Při nepřekonaném dosud ještě právním dualismu naší republiky jest velmi důležité, aby aspoň hlavní zákony uherské, dokud budou ještě u nás platiti, byly přeloženy a vydány ne-li v českém, aspoň ve slovenském znění. K zákonům těm náleží také uherský civilní řád soudní (zák. čl. I. z r. 1911). Je jistě zajímavavo, že dříve než došlo k vydání jeho v jazyku slovenském, pokusil se dr. K. Mačík, vicepresident košické soudní tabule, a V. Gzovskij, smluvní konceptní úředník téže tabule, o překlad do spisovného jazyka ruského, a že také jejich překlad vyšel jako I. číslo sbírky ruských překladů zákonů Podkarpatské Rusi v Užhorodě 1923. Překladatelé nepřestali na pouhém textu uherského civ. řádu soudního, nýbrž doplnili svůj překlad zákony československé republiky vydanými do 8. června 1923.

Úkol překladatelů nebyl snadný. Jak vykládají v předmluvě, běželo při naléhavosti ruské pomůcky o práci rychlou, ale při tom obtížnou jak pro základní rozdíl mezi maďarským a ruským jazykem, tak pro různost právních institutů.

Překlad jest podán ruským literárně-právnickým jazykem s přesným zachováním smyslu originálu. Překladatelé nechtěli tvořiti nové právní terminologie ruské, a proto přijali obecně zavedené názvy ruské legislativy i právnícké literatury. Od těchto výrazů uchýlili se jen v těch případech, kde toho vyžadovala novota tlumočeného pojmu nebo rozdíl mezi právem uherským a ruským.

Překladu nebyl sice dán ráz komentáře, ale pro snažší jeho používání uznali překladatelé za prospěšné vložit do textu změny zavedené pozdějšími zákony, jak to naznačeno v poznámkách.

K překladu jest připojen maďarsko-ruský ukazatel odborných termínů. Bylo by bývalo dobře, kdyby kniha byla opatřena ještě druhým, třeba jen zkráceným ukazatelem rusko-maďarským, jak je to vlastně